

Tajemniczy świat eksperymentu LHCb

i jego wesołych kwarków

Kolorowanka z mnóstwem zadań w środku!

Tajemniczy świat eksperymentu

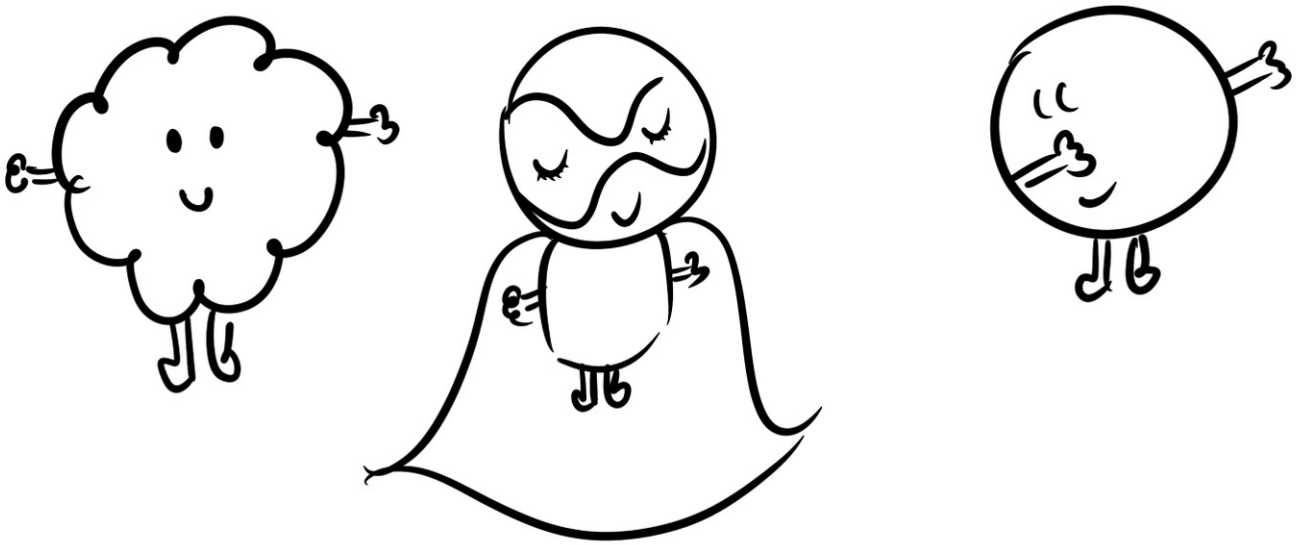
LHCb

i jego wesołych kwarków

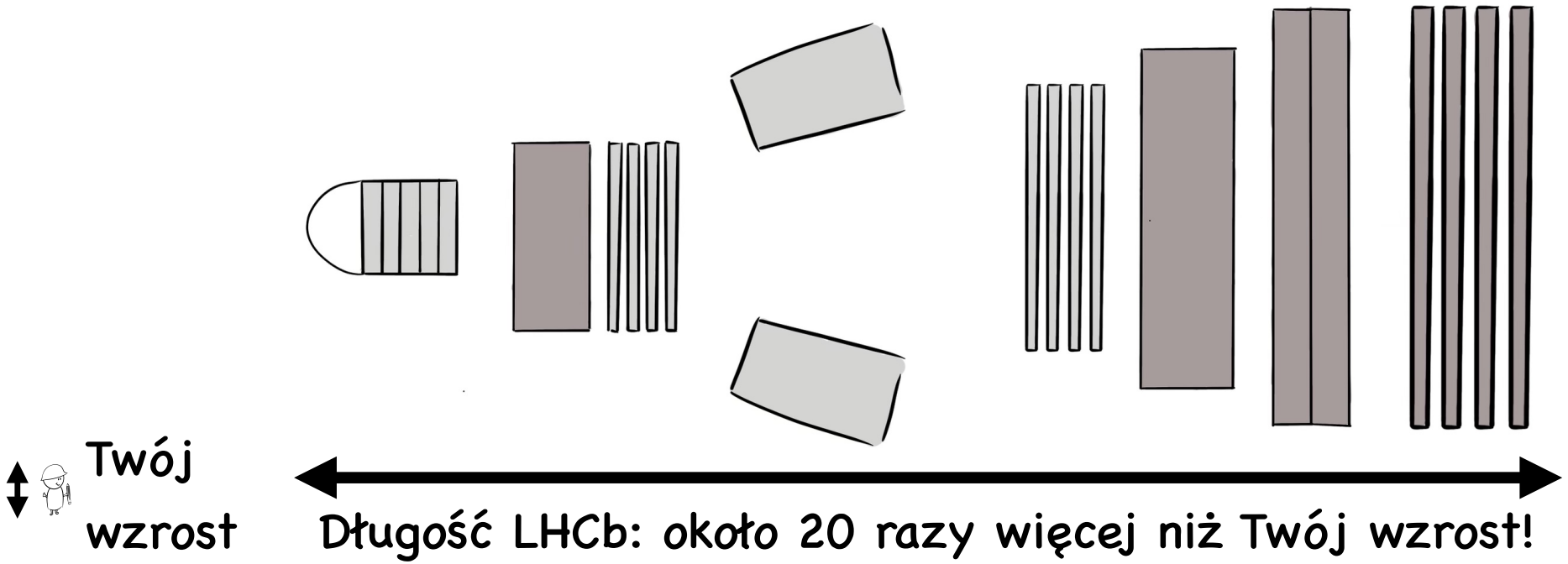
Kolorowanka z mnóstwem zadań w środku!

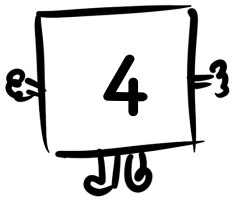
Wszechświat jest pełen tajemnic. Jakie są najmniejsze cegiełki, z których się składa? Czym jest ciemna materia, która sprawia, że gwiazdy kręcą się zbyt szybko? Czy materia i antymateria są do siebie podobne?

To zbyt wiele pytań, by mogła odpowiedzieć na nie tylko jedna osoba!

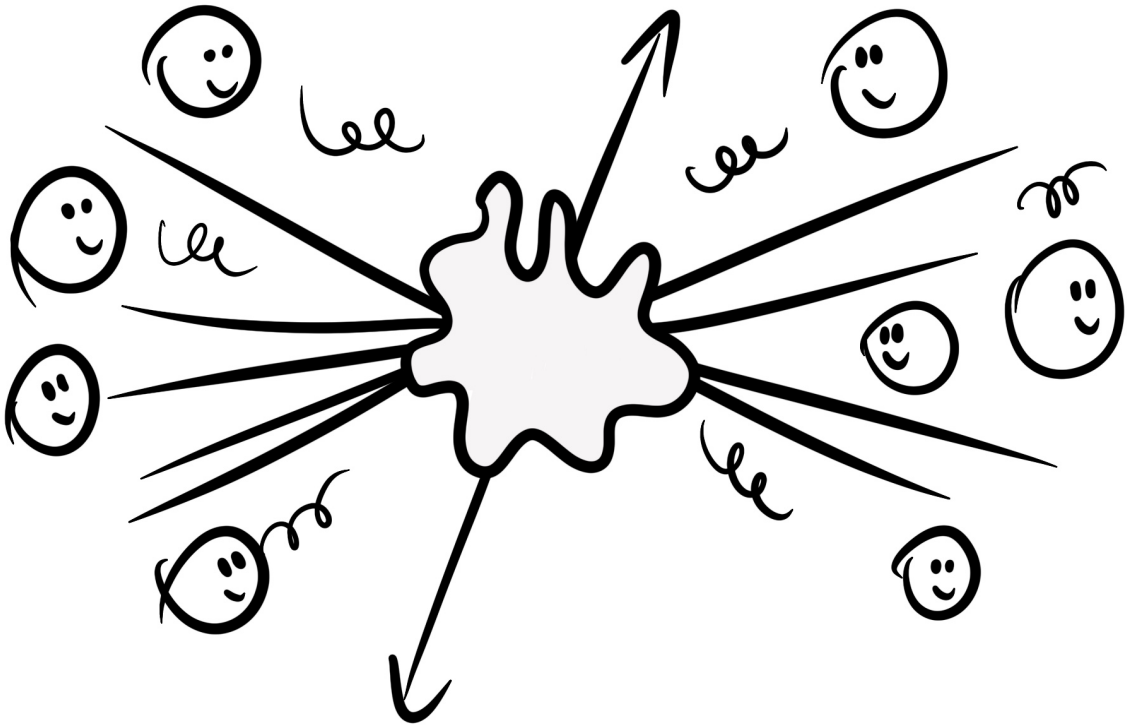
Aby odpowiedzieć na te pytania, naukowcy z całego świata połączyli siły. Zbudowali ogromną maszynę zwaną LHCb, żeby przy jej pomocy sfotografować najmniejsze cegiełki tworzące Wszechświat: cząstki.

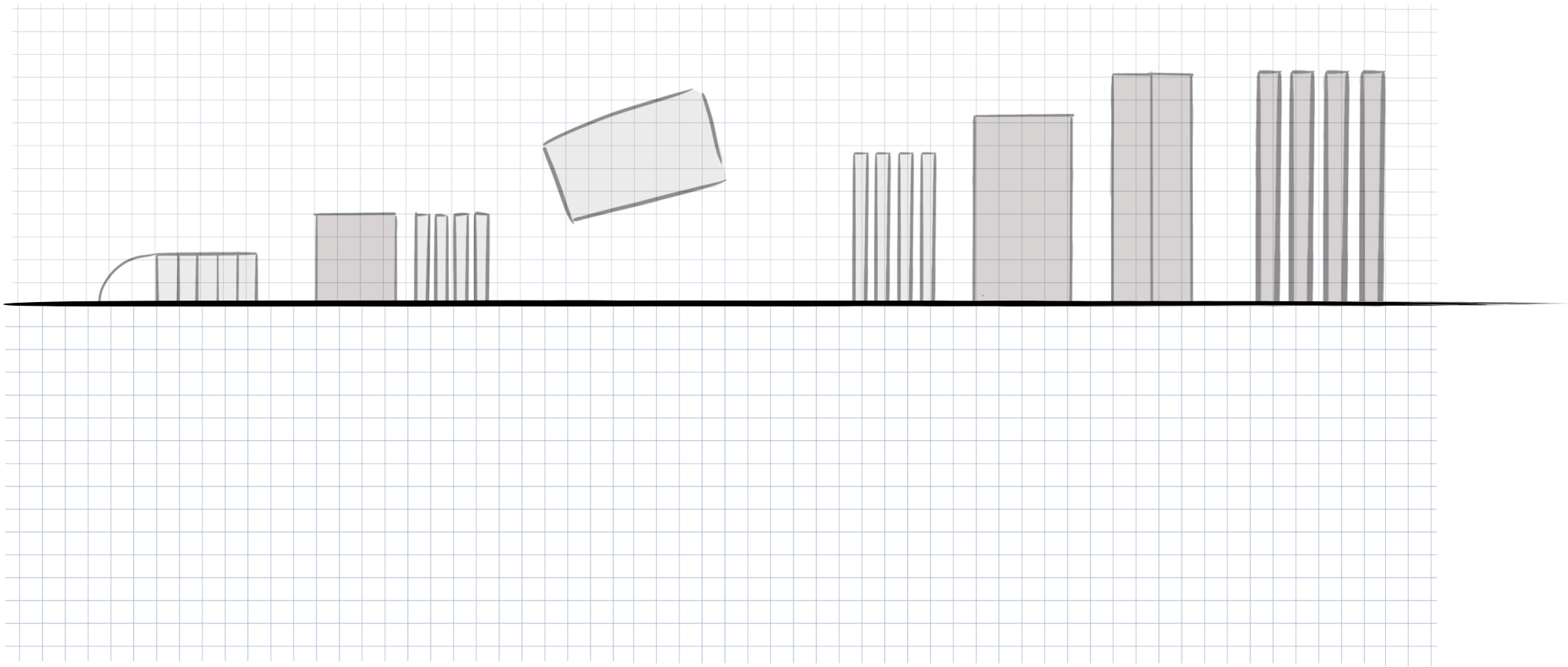

*Poszczególne części detektora nie są przedstawione na tym rysunku w tej samej skali.

LHCb robi zdjęcia cząstkom wytworzonym w zderzeniach protonów, krążących w akceleratorze LHC w laboratorium CERN.

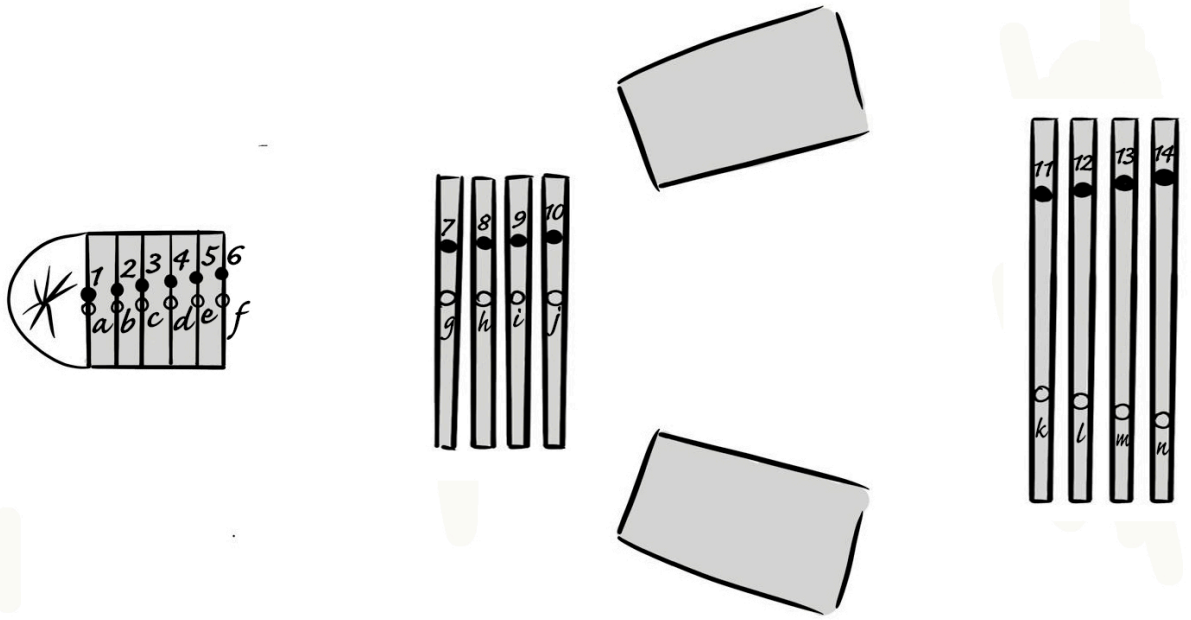
Zadanie: Detektor LHCb jest symetryczny. Dorysuj brakującą połowę.

6

*Poszczególne części detektora nie są przedstawione na tym rysunku w tej samej skali.

Cząstki zostawiają po sobie ślad, przechodząc przez detektor (podobnie jak okruszki lub kamyczki w bajce "Jaś i Małgosia"). Łącząc ze sobą te ślady, możemy zobaczyć ścieżki, którymi poruszają się cząstki w LHCb. Im wolniejsza jest cząstka, tym bardziej jej ścieżka się zakrzywia. Najszybsze cząstki poruszają się prawie po linii prostej.

Elektron

Pozyton

Zadanie: Połącz numery, aby odkryć ścieżkę cząstki w LHCb. Zrób następnie to samo z literami, aby odnaleźć ścieżkę drugiej cząstki.

*Poszczególne części detektora nie są przedstawione na tym rysunku w tej samej skali.

Niektóre elementy LHCb zbudowano, aby rozróżniać jedne cząstki od innych. Tak jak twój nos, który wyczuwa, co jest w piekarniku, nawet gdy nie zaglądasz do środka: od razu wiesz, czy to ryba, czy ciasto czekoladowe! W LHCb każdy rodzaj cząstki zostawia nieco inne ślady, przypominające kształtem pierścienie, gałązki, a nawet małe podium dla sportowców.

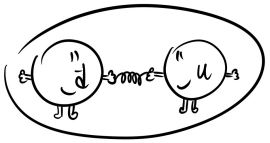
Mion

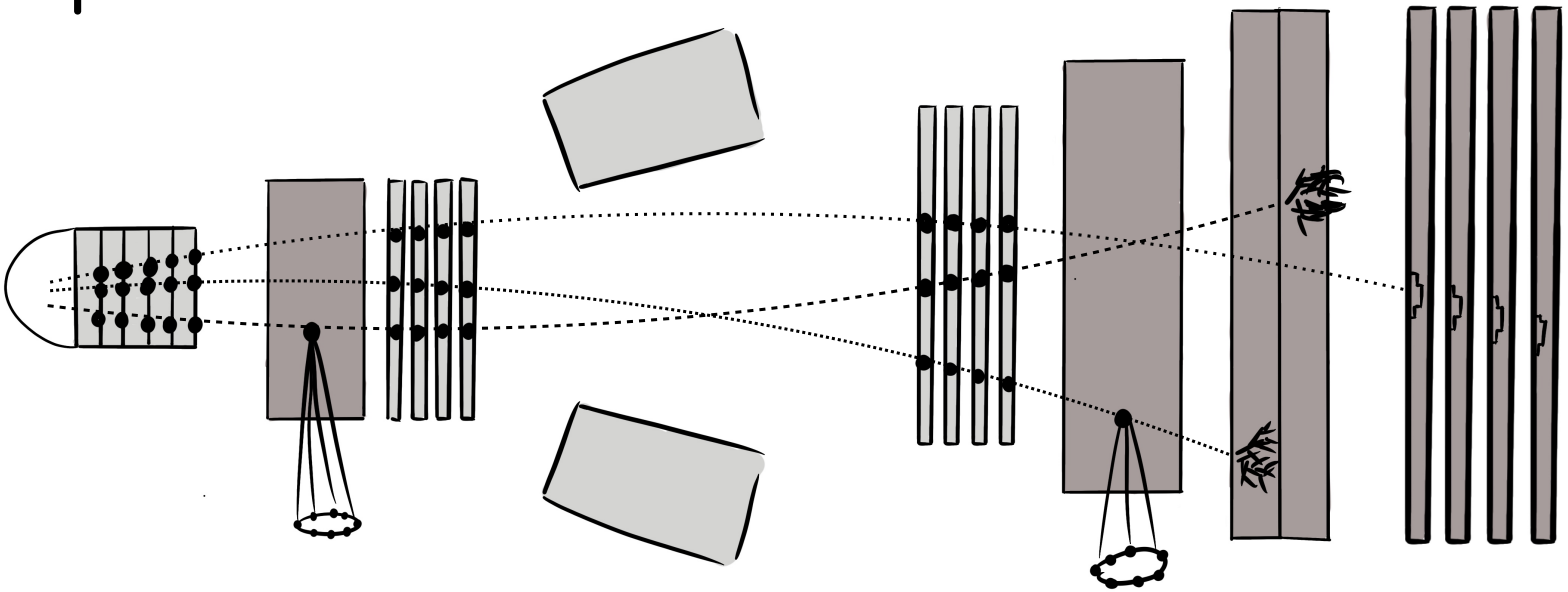

Elektron

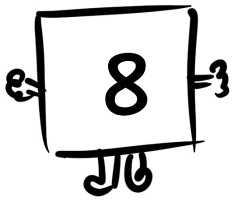
Pion

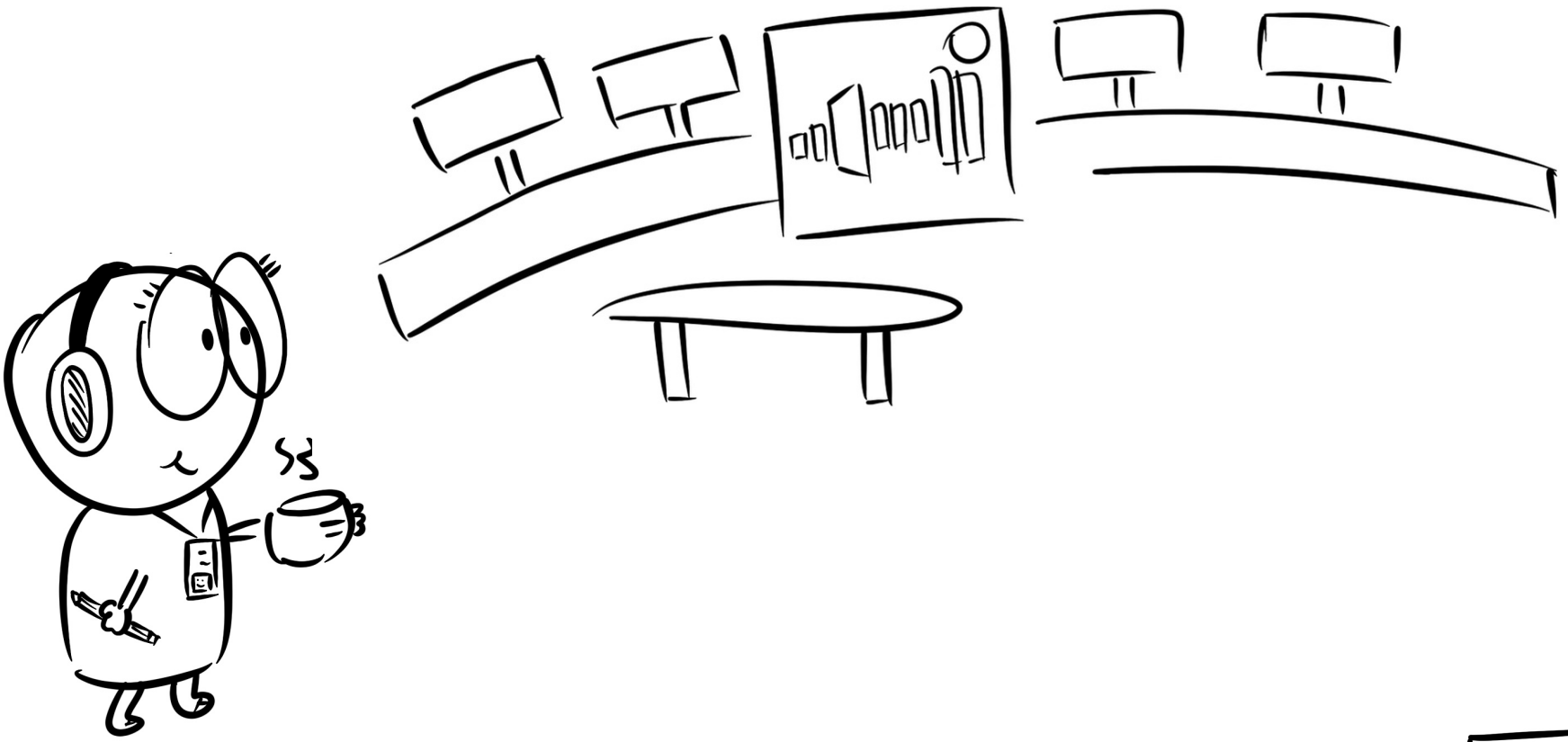
Zadanie: pokoloruj cząstkę każdego rodzaju na inny kolor.

Zrób to samo ze śladami zostawionymi przez nie w LHCb.

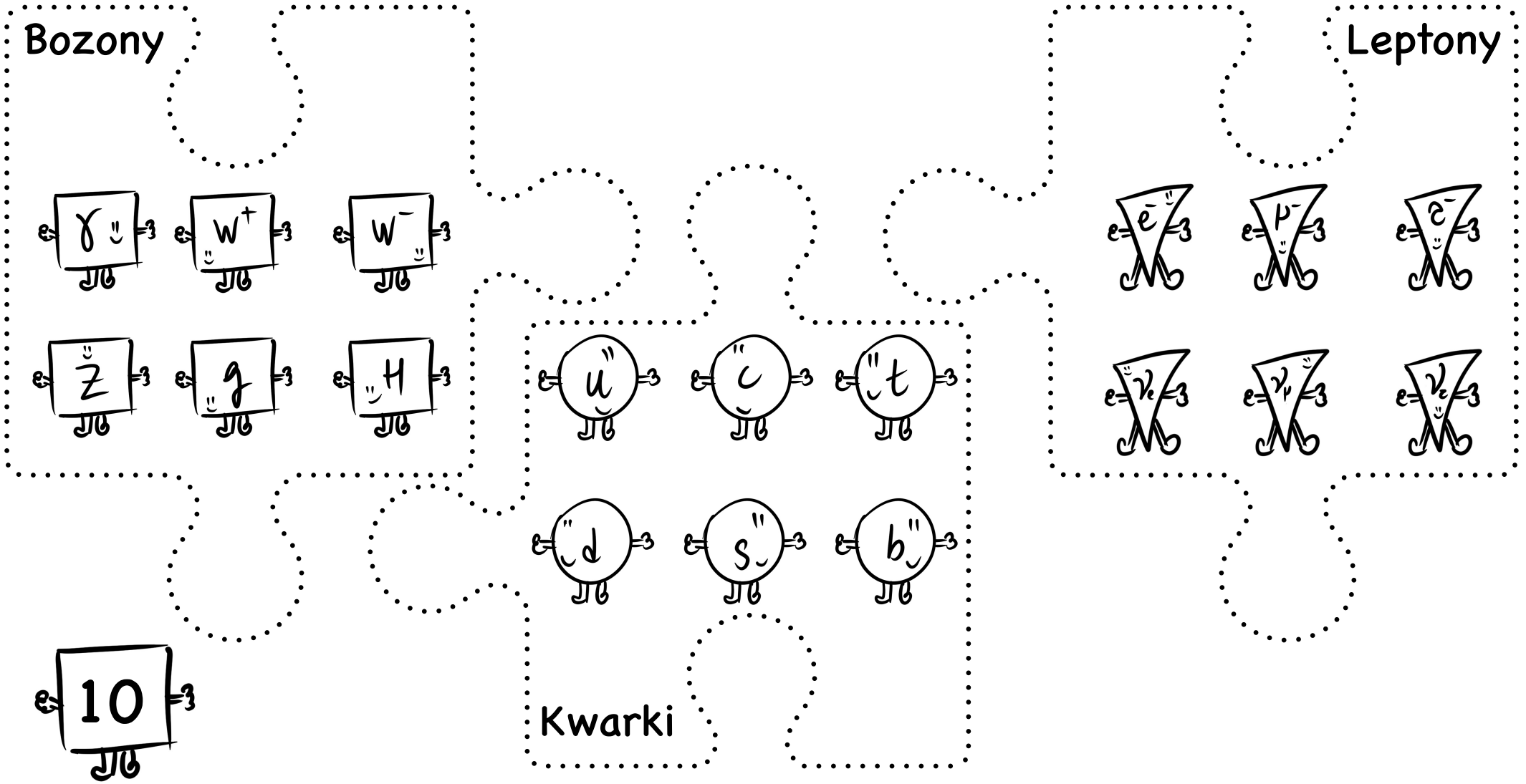

*Poszczególne części detektora nie są przedstawione na tym rysunku w tej samej skali.

Cała maszyna znajduje się pod ziemią, ale monitoruje się ją we dnie i w nocy z pokoju kontrolnego.

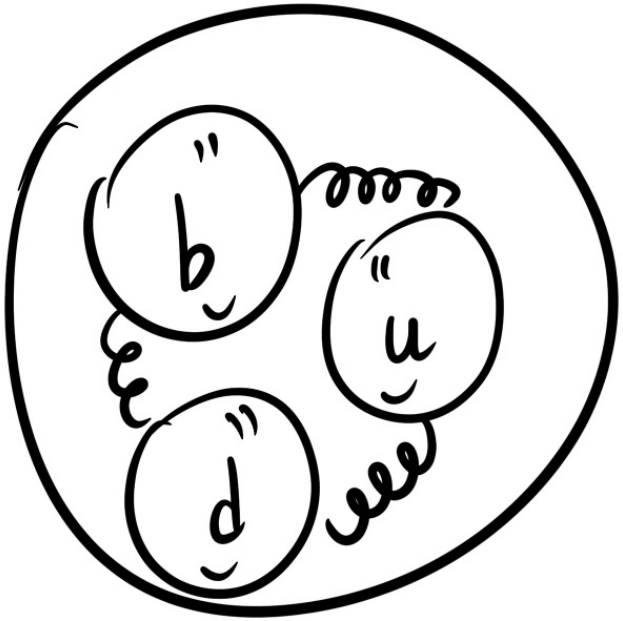

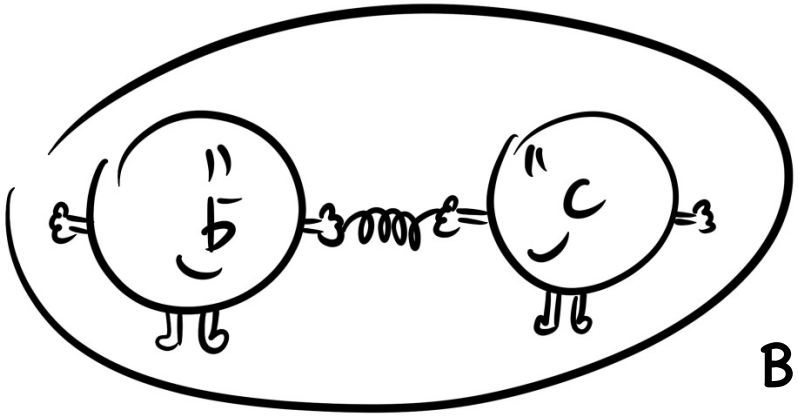
Dzięki LHCb możliwe jest badanie najmniejszych cegiełek tworzących Wszechświat: cząstek elementarnych. Możemy je podzielić na trzy grupy: bozony, kwarki i leptony.

Kwarki są naprawdę niezwykłe: zawsze podróżują w grupie i tworzą większą cząstkę.

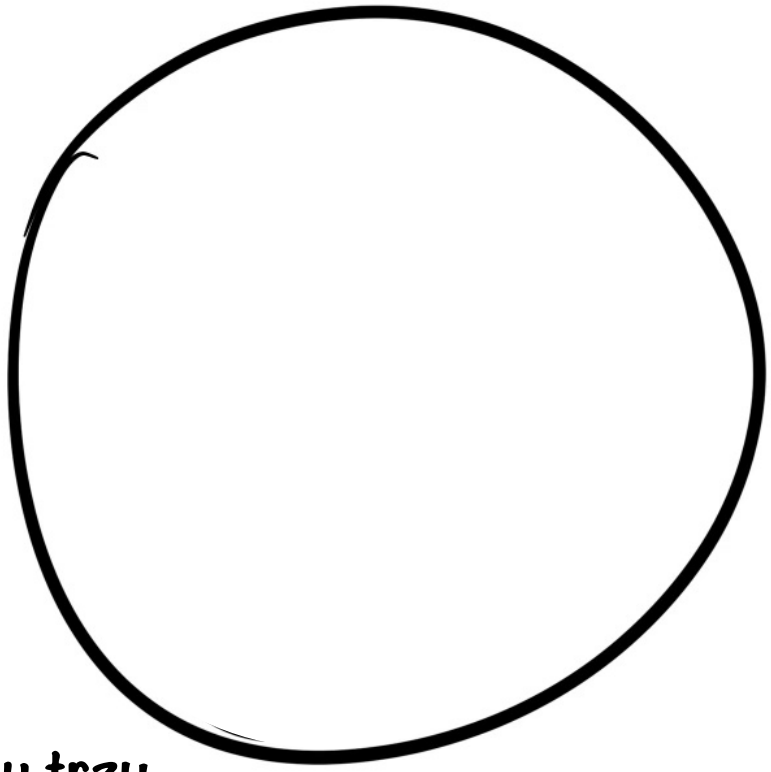
Gdy jest ich trójka,
tworzą barion.

Będąc w parze,
tworzą mezon.

Na przykład proton jest cząstką składającą się z dwóch kwarków górnych (oznaczanych małym "u" od angielskiego "up") i jednego kwarku dolnego (oznaczanego małym "d" od angielskiego "down").

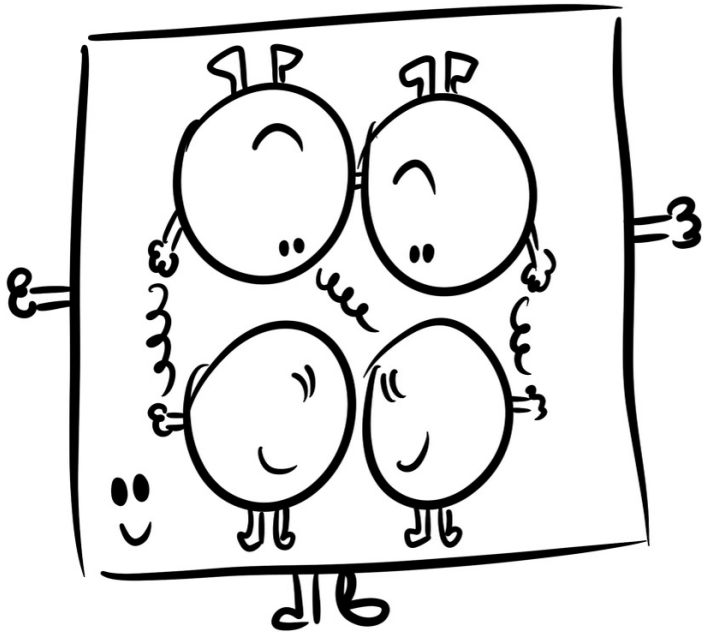

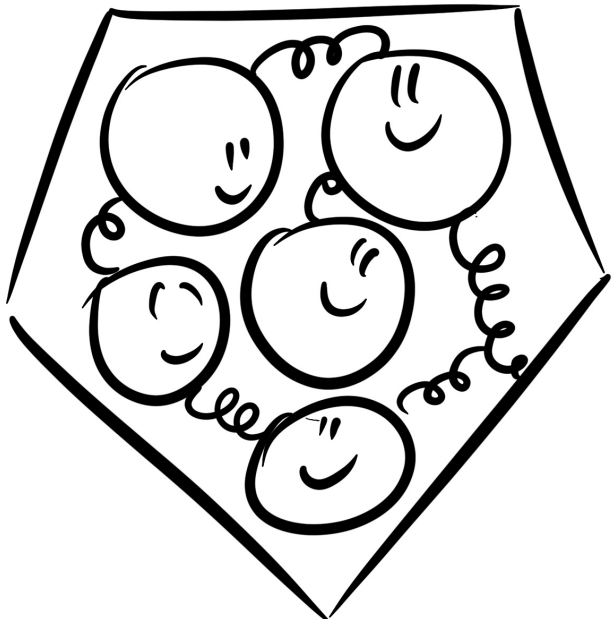
Zadanie: narysuj wewnątrz okręgu trzy kwarki tworzące proton.

Możesz się zainspirować rysunkami kwarków u i d na stronie 10.

W LHCb zaobserwowano nawet grupy czterech kwarków! Nazywamy je tetrakwarkami.

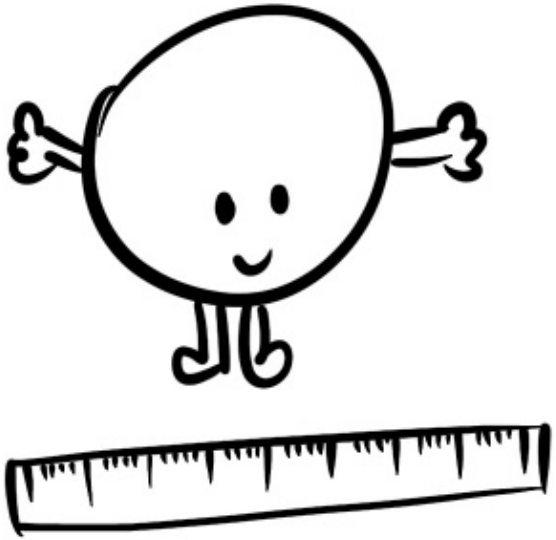

Mało tego, odkryto także grupy aż pięciu kwarków, nazwane pentakwarkami!

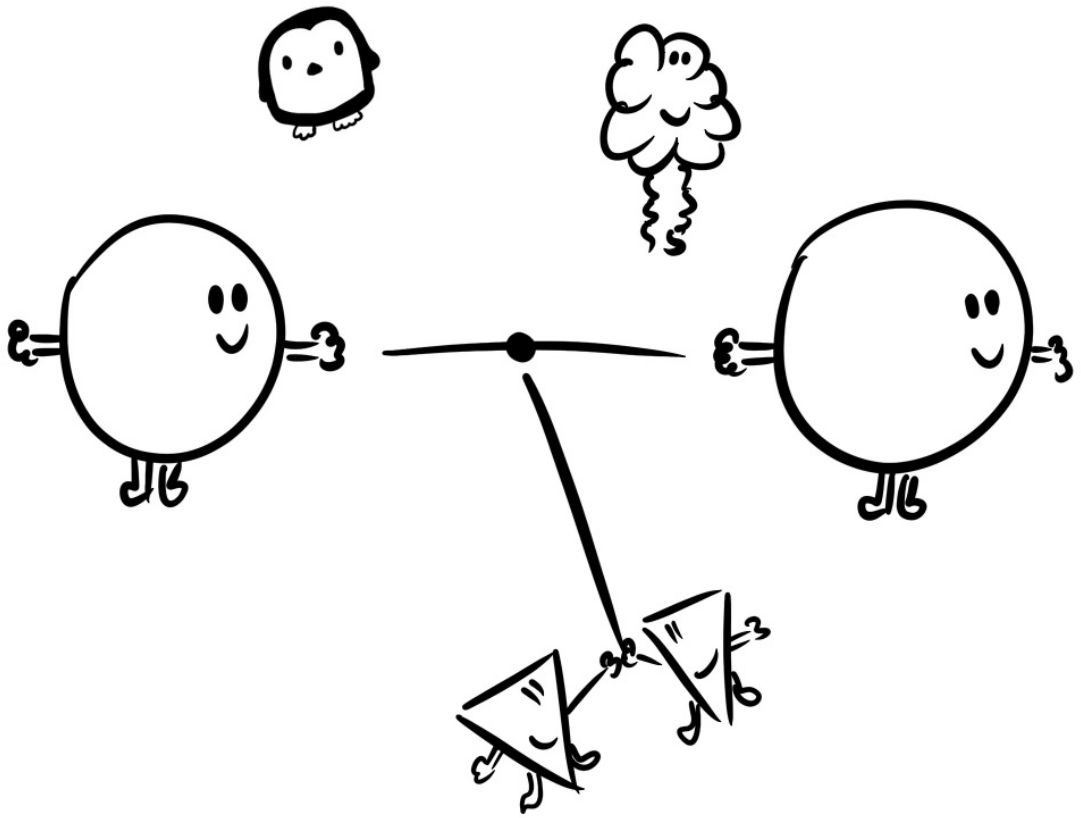
Pentakwarki i tetrakwarki są niezwykle rzadkie, ale bardzo ważne dla zrozumienia, jak kwarki łączą się ze sobą.

Aby lepiej poznać cząstki, naukowcy próbują bardzo dokładnie zmierzyć ich masę. A czy ty znasz swoją masę?

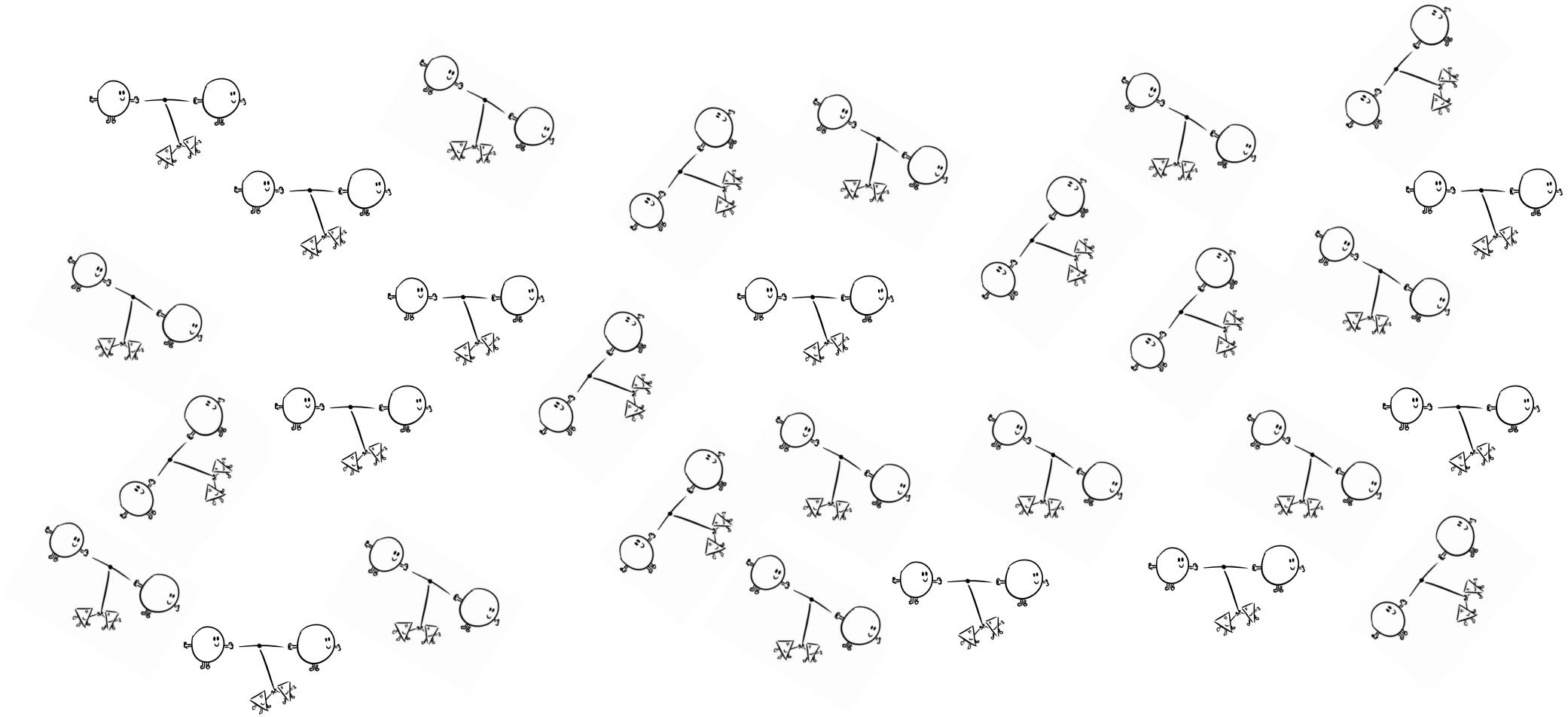

Kwarki mogą także znikać, tworząc przy tym inne cząstki.
Nazywamy to zjawisko rozpadem.

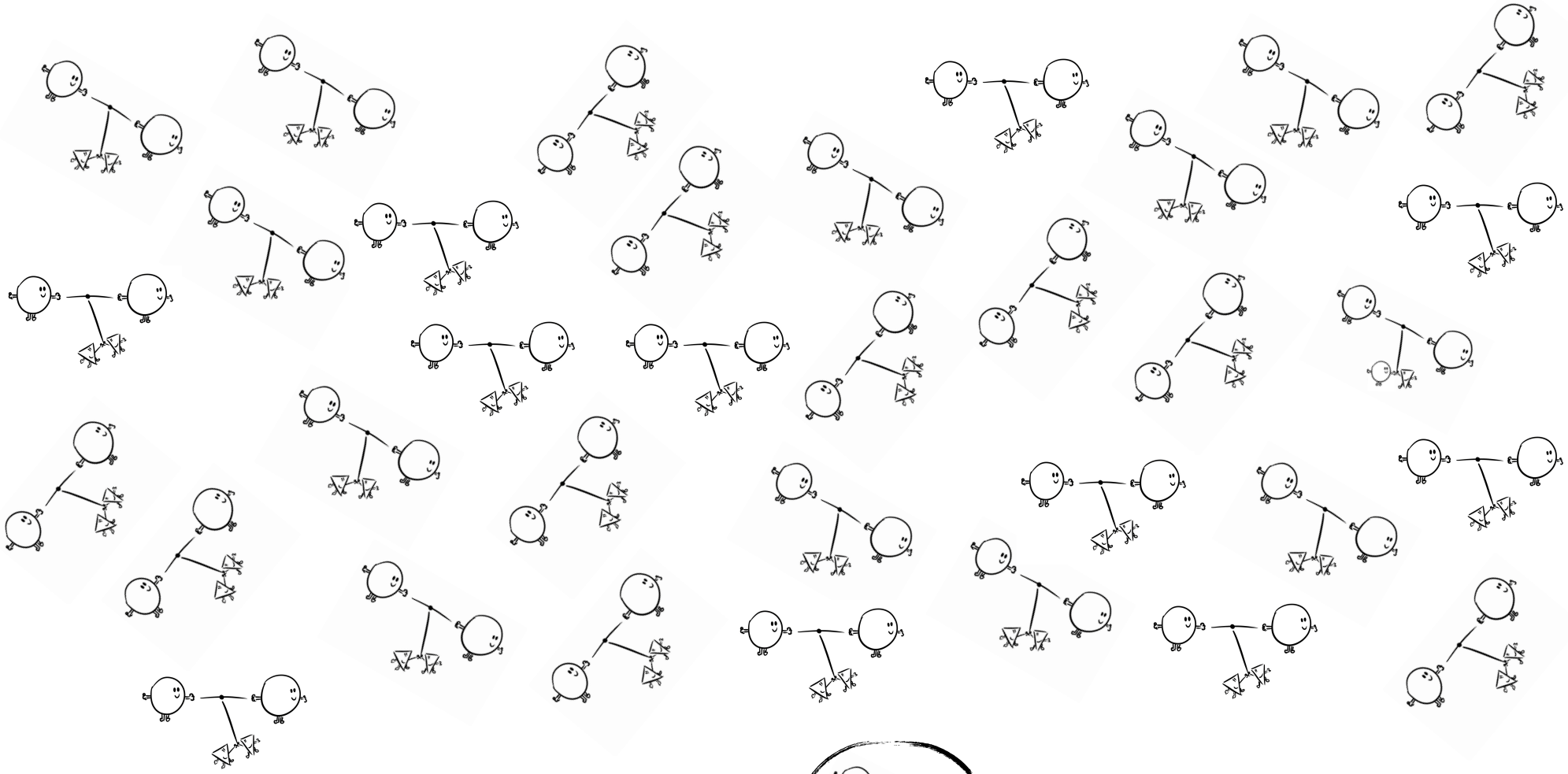

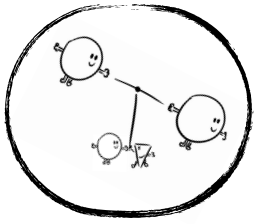
Częstość rozpadu możemy określić, licząc, ile takich rozpadów zaszło.

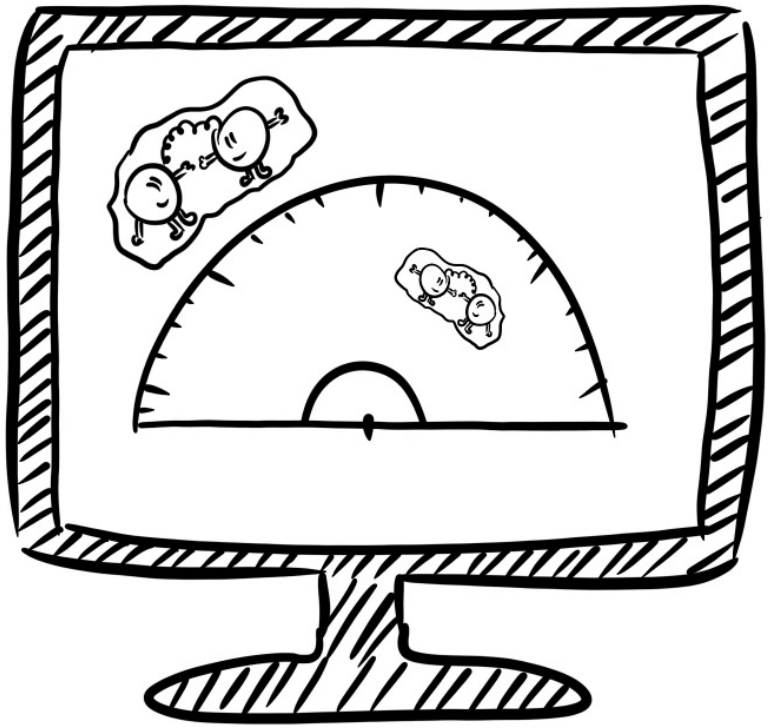
Zadanie: ile jest rozpadów na tej stronie?

Niektóre typy rozpadów są bardzo rzadkie: czasami tylko jeden na 1 000 000 000 rozpadów jest tym, którego szukamy.

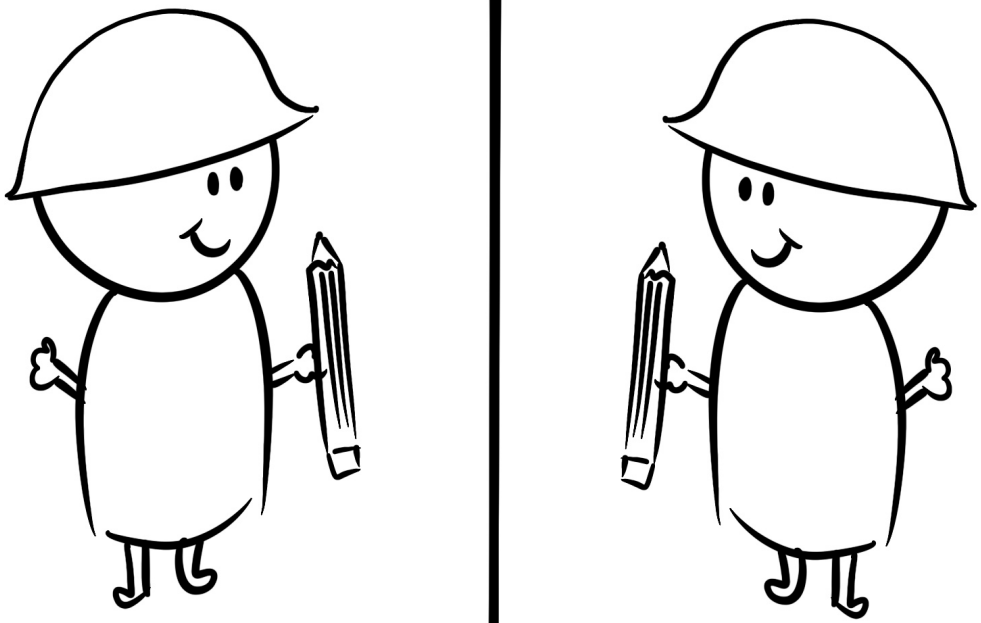
Zadanie : znajdź rzadki rozpad pośród innych.

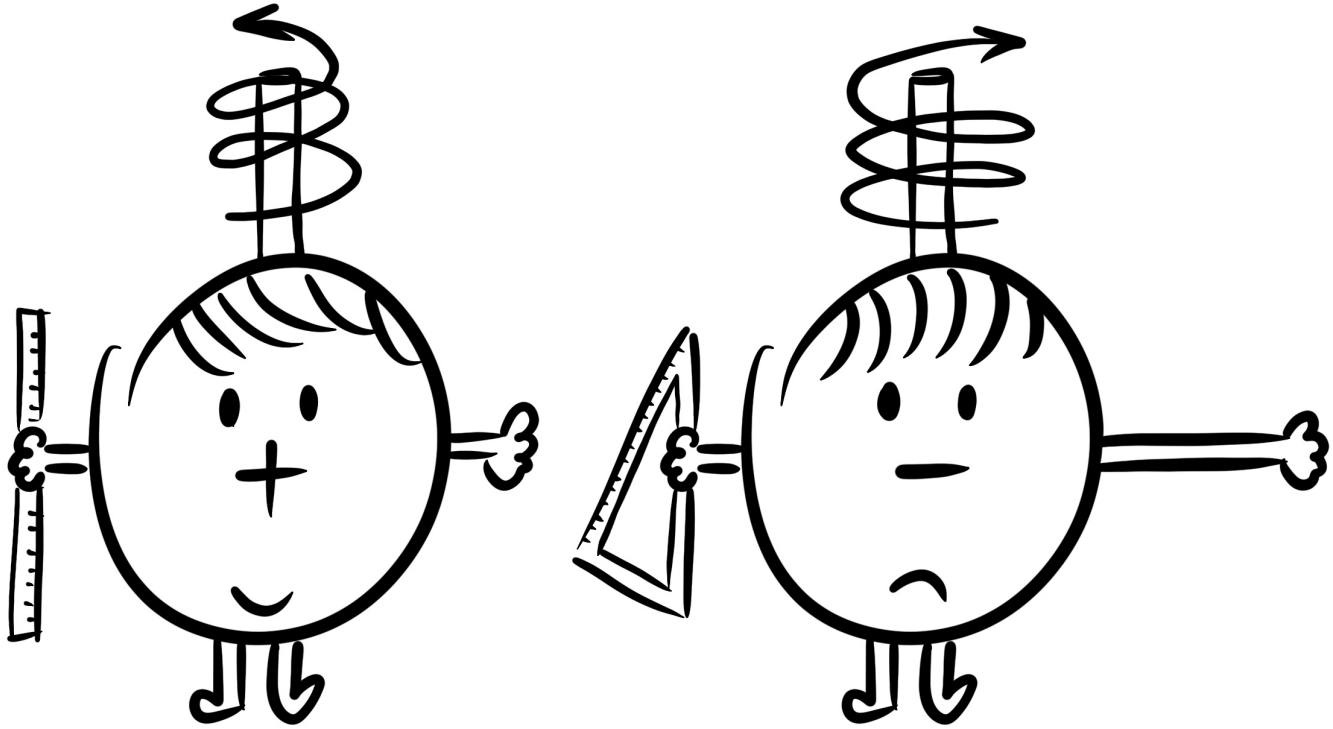
Badając te rzadkie rozpady, możemy spróbować znaleźć różnice między materią a antymaterią.

To trochę jak szukanie różnic pomiędzy osobą lub przedmiotem a ich odbiciem w lustrze.

Kiedy patrzysz na siebie w lustrze, widzisz jakieś różnice między sobą a swoim odbiciem?

Zadanie: znajdź sześć różnic między materią a antymaterią.

Dzięki LHCb mamy nadzieję znaleźć odpowiedź na niektóre z ważnych pytań dotyczących Wszechświata! Ostatecznie jednak każdy, tak jak Ty, stawia sobie nowe pytania i chce odkryć nowe tajemnice.

Zadanie: narysuj tutaj to, co uważasz za najbardziej tajemnicze na świecie!

To twoja kolej!

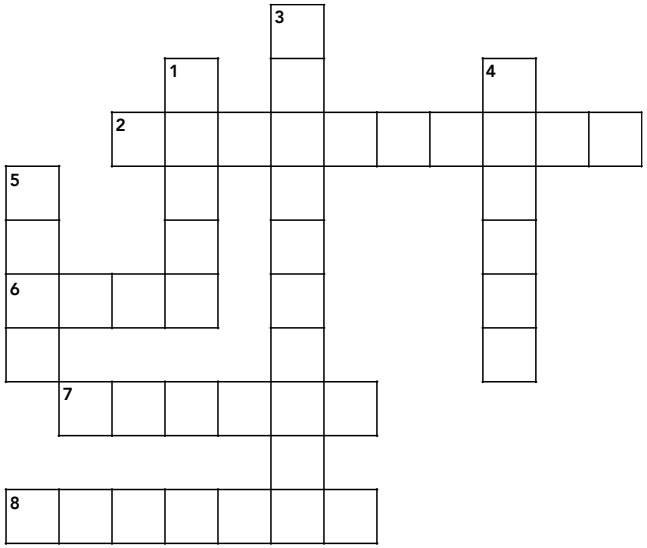
Możesz wysłać swój rysunek na adres lhcb-kidbook@cern.ch, żeby umieścić go na tablicy: https://lhcb-outreach.web.cern.ch/lhcbkidbook

Słowniczek i łamigłówki

Krzyżówka

POZIOMO

2. Cząstka zbudowana z pięciu kwarków.
6. Miejsce w pobliżu Genewy, gdzie bada się cząstki.
7. Zniknięcie cząstki powodujące powstanie innych cząstek.
8. Najmniejsze cegiełki, z których zbudowany jest Wszechświat.

PIONOWO

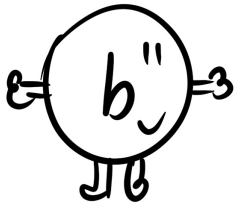
1. Cząstka zbudowana z dwóch kwarków.
3. Cząstka zbudowana z czterech kwarków.
4. Cząstka zbudowana z trzech kwarków.
5. Wielka maszyna używana do fotografowania cząstek i badania różnic między materią a antymaterią.

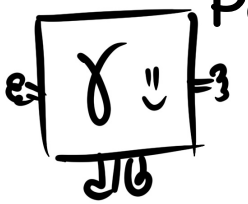
Wykreślanka

T	M	F	D	T	A	J	E	M	N	I	C	A	S
E	P	Ł	Z	E	G	Y	Ż	I	N	F	K	P	Ń
L	P	H	A	N	T	Y	M	A	T	E	R	I	A
W	O	R	R	Ó	S	E	Ź	I	I	M	J	Y	W
S	T	F	O	A	R	R	K	L	M	R	U	E	S
N	H	K	P	T	E	Ą	O	T	A	E	I	B	Z
M	G	E	S	W	O	Z	L	W	O	N	U	O	E
A	R	G	L	Ś	I	N	L	C	E	R	T	Z	C
S	Y	M	E	T	R	Y	C	Z	N	Y	R	O	H
A	J	Ż	P	I	Ć	S	R	I	Z	E	P	N	Ś
P	E	B	T	M	E	E	I	Z	U	O	W	A	W
O	T	D	O	A	D	B	O	I	A	B	H	M	I
B	A	R	N	Z	S	B	N	O	L	R	Ę	O	A
K	P	O	B	H	M	U	Z	Ą	M	J	Y	F	T

Antymateria
Bozon
Zderzenie
Detektor
Lepton
Masa
Tajemnica
Proton
Symetryczny
Wszechświat

Ilustracje: Yasmine Amhis
Tekst i zadania: Violaine Bellée i Silvia Borghi
Tłumaczenie z oryginału: Karol Sowa
Autorzy dziękują Sarze Celani, Vavie Gligorovowi, Janinie Nicolini i Carinie Trippl za ich pomoc przy korekcie tekstu.

Postacie "Tiny creatures at CERN" (©2025 by Yasmine Amhis) zostały stworzone przez Yasmine Amhis.
Możesz poznać ich przygody pod linkiem:
https://www.yasmineamhis.com

Copyright: LHCb Collaboration © CERN maj 2025

Jeśli chcesz lepiej poznać detektor LHCb i śledzić najnowsze wiadomości z naszej kolaboracji, zajrzyj na stronę:
https://lhcb-outreach.web.cern.ch/

LHCb